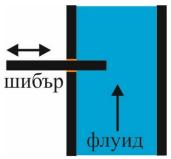
ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА ФАКУЛТЕТ ПО ИЗЧИСЛИТЕЛНА ТЕХНИКА И АВТОМАТИЗАЦИЯ КАТЕДРА "ЕЛЕКТРОННА ТЕХНИКА И МИКРОЕЛЕКТРОНИКА" ДИСЦИПЛИНА "ЕЛЕКТРОНИКА"

МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ ЗА САМОСТОЯТЕЛНО ОНЛАЙН РАЗРАБОТВАНЕ НА ЛАБОРАТОРНО УПРАЖНЕНИЕ №8 "ИЗСЛЕДВАНЕ НА СТАТИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПОЛЕВИ ТРАНЗИСТОРИ. ПОЛЕВИ ТРАНЗИСТОР С Р-N ПРЕХОД. СТАТИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ В СХЕМА С ОБЩ СОРС"

I. Кратки теоретични сведения.

Полевите транзистори са група транзистори с няколко разновидности, чиито принцип на работа се отличава от този на биполярните транзистори. Обобщеното им наименование е **FET** (**Field Effect Transistor**). Те имат още две имена. Първото е **униполярни** транзистори, защото при тях електрическият ток се провежда само от един тип токоносители в полупроводника – или само електрони, или само дупки. Това е съществена разлика с първите видове транзистори, обект на упражнение № 6 (р-n-р и n-p-n), които са биполярни, защото при тях токоносителите са двата вида – електрони и дупки. Второто наименование на полевите транзистори е **канални** транзистори, защото токът се провежда от специално обособена структура, наречена канал (лат. canalis - тръба).

Идеята при полевите транзистори е да се управлява потокът токоносители с помощта на напречно действщо електрическо поле. Подобна идея е реализирана много отдавна в механиката – т. н. шибърен кран (нем. schieber – клапа, заслонка, резе).

Схема на шибърен кран

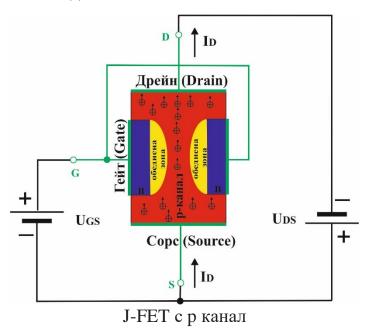
Пръв идеята за управление на поток токоносители в твърдо тяло с помощта на електрическо поле изказва физикът Julius Edgar Lilienfeld в 1926-28 г., но поради различни технически трудности, идеята не е реализирана в работещ прибор. Същият

физик през 1931 г. патентова електролитния кондензатор и в този си вид с малки усъвършенствания той се произвежда и до днес. По това време са съществували вакуумните електронни лампи, където е реализирана идеята за управление на поток от електрони, но движещи се във вакуум.

FET транзисторите се разделят на две големи групи.

- 1. FET с управляващ p-n преход. Те се наричат j-FET. Буквата j идва от англ. junction— възел, кръстопът, шев, съединение, свързване. Така в англоезичната литература се нарича p-n преходът.
- 2. FET с изолиран управляваш електрод. Те се наричат MOSFET (MOS Metal Oxide Semiconductor). Те са обект на разглеждане в упражнение 9.

Устройството на j-FET е следното.

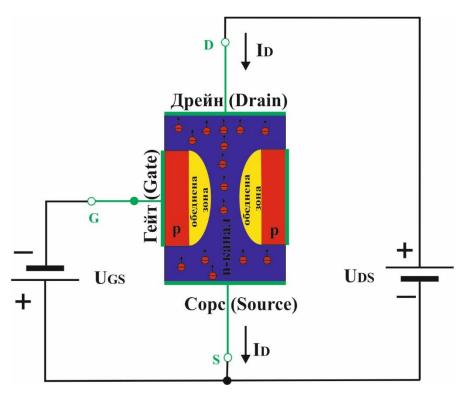

На кристал от полупроводник р тип се формират две области от п тип. Полупроводникът от р тип образува канала, който провежда ток. В случая, токоносителите са само дупки. Областите от п тип образуват с р канала р-п преход. Този преход се поляризира в обратна посока чрез левия токоизточник, при което ток през прехода практически не тече. Но р-п преходът се разширява, при подаване на обратно напрежение, в канала се създава обеднена на токоносители зона и токът през канала намалява. Колкото е по-голямо обратното напрежение на р-п прехода, толкова по-тесен става каналът и токът е по-малък. Възможно е и напълно запушване на канала, при някакво напрежение на прехода Up, при което токът през канала става нула. Буквата р идва от англ. pinch-off — прищипвам, отщипвам, отчеквам, стискам (pinch — притеснено положение). В англоезичната литература се срещат още две наименования на това напрежение — cut-off voltage (cut — режа, срязвам, отрязвам, скъсявам и др.) и threshold voltage (threshold — праг, предверие, отправен пункт, начало и др.)

Първите j-FET са били с р канал, затова електродът, през който токът на десния токоизточник влиза в канала се нарича сорс (англ. source – извор, източник, първопричина, начало). Електродът, през който токът излиза от канала се нарича

дрейн (англ. drain — изтичане, оттичане, канализационна тръба, водосточна тръба, дренаж, катетър и др.). Третият електрод е управляващ по отношение на тока на канала (тока на дрейна I_D), затова се нарича гейт (англ. gate — врата, порта, бариера, вход, шлюз, планински проход и др.). От съществено значение е фактът, че р-п преходът, стесняващ канала, е поляризиран в обратна посока, поради което ток през прехода (ток на гейта) практически не тече. Това означава, че ј-FEТ транзисторът се управлява с напрежение, за разлика от биполярните транзистори, които се управляват с ток (тока на базата). Поради този съществен факт, J-FET транзисторите имат много голямо входно съпротивление. Най-общо казано, входното съпротивление е отношението на входното напрежение към входния ток, а последният е практически нула. Голямото входно съпротивление дава много сериозни схемотехнически предимства на тези транзистори в много области, например, при усилване на слаби сигнали.

За материал на канала може да се вземе и полупроводник n тип. Тогава получаваме n канален J-FET.

J-FET с n канал

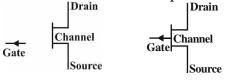
Обърнете внимание на факта, че токоносителите в р каналния и п каналния J-FET транзистори се движат в една посока — от сорса към дрейна. В електротехниката (и електрониката) се приема, че посоката на тока е обратна на посоката на движение на електроните, които причиняват тока. Електроните са с отрицателен заряд. Приема се, че дупките са еквивалентни на положителни заряди. Тогава, движението на положителните заряди ще съвпада с посоката на тока, който те причиняват.

Знаците на J-FET транзисторите в електронните схеми имат две важни особености. Първата е, че те се подчиняват на едно правило, което ще бъде формулирано тук и използвано в следващите упражнения. Втората е, че има две разновидности на знаци.

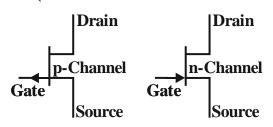
Правилото, при формиране на знака на диода, може да се формулира така: "Стрелката е от р към п". Това правило важи при формиране на всички знаци на биполярни и полеви транзистори. Когато имаме р ј-FET, каналът е р тип, гейтът е от п тип. Тогава стрелката на гейта ще бъде насочена от канала навън. Когато имаме п ј-FET, каналът е от п тип, а гейтът е от р тип. Тогава стрелката на гейта ще бъде насочена навътре към канала.

В литературата се срещат два вида означения на ј-FET. При първото, знакът на гейта се поставя по средата на канала, между сорса и дрейна.

Изводите на транзисторите не се надписват с букви, или думи. Това се прави само при първоначално запознаване. Тогава, при така съставения знак, няма как да се разбере на схемата, кое е сорс и кое дрейн. В

литературата се посочва, че сорсът и дрейнът са взаимозаменяеми. Това е вярно само, ако структурата на транзистора е симетрична. Фактът, че производителите на j-FET транзистори посочват в справочните данни сорс и дрейн показва, че тя не винаги е симетрична. Затова по-голямо разпространение е получил вторият вариант на знаците.

При този вариант, като отстраним надписите, се разбира кое е сорс (той е срещу гейта) и кое е дрейн.

j-FET имат два вида волтамперни характеристики – предавателна и изходна. Предавателната характеристика е зависимостта на

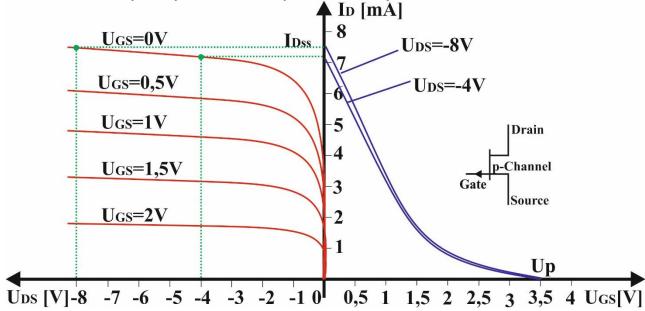
изходната величина I_D от входната U_{GS} . Тя зависи от напрежението U_{DS} и при различни стойности на U_{DS} се получава семейство предавателни характеристики. При предавателната характеристика аргумент (причината) е U_{GS} , следствието е I_D , а U_{DS} е параметър, който взема различни стойности, но не се изменя при снемане на една зависимост $I_D = f(U_{GS})$, т. е. $U_{DS} = \text{const.}$ (от старогръцки $\pi\alpha\rho\alpha$ различности.).

Изходната характеристика е зависимостта между двете изходни величини – на тока на дрейна I_D от напрежението U_{DS} , като входната величина U_{GS} е константа. Така се получава семейство изходни характеристики $I_D = f(U_{DS})$ при $U_{GS} = \text{const.}$

При показаните по-горе схеми на свързване на източниците на напрежение към р и п каналните транзистори, двата източника имат общ електрод на транзистора. Това е сорсът. Такава схема на подаване на захранващи напрежения се нарича схема общ сорс. При нея големината и полярността на напреженията на другите електроди се измерват спрямо сорса. Съществуват още две схеми на свързване — общ дрейн и общ гейт. За р j-FET напрежението U_{GS} е положително. Тогава е удобно предавателната характеристика да се чертае в I квадрант. Напрежението U_{DS} е отрицателно и тогава е удобно изходната характеристика да се чертае във II квадрант. Много нагледно е двете семейства характеристики да се представят в единна координатна система.

Предавателната характеристика представлява част от парабола. За всяко напрежение U_{DS} , играещо ролята на параметър имеме по една предавателна характеристика. На чертежа са показани само две от тях – за $U_{DS} = 4 \text{ V}$ и за $U_{DS} = 8 \text{ V}$.

Много съществен за предавателната характеристика е токът на дрейна при нулево напрежение U_{GS} . Тогава управляващият p-n преход има нулево напрежение и каналът не е стеснен. Оттук следва, че тогава токът на дрейна ще бъде максимален. Този ток се означава като I_{DSS} (Current Drain-Source Saturation, лат. saturatio, saturation насищане, или Current Drain-Source Short-Circuited Gate). Друга величина от предавателната характеристика е напрежението Up.

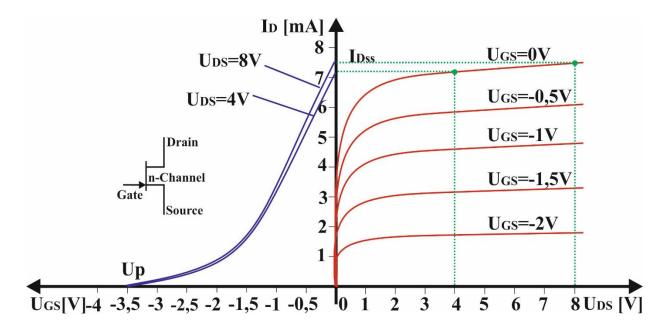

Предавателна и изходна характеристики на р j-FET

Предавателната нарактеристика се описва теоретично с квадратична зависимист.

$$I_D = f(U_{GS}) = I_{DSS} \left(1 - \frac{U_{GS}}{U_P}\right)^2$$
 sa $0 \le U_{GS} \le U_P$ (1)

Токът I_{DSS} е при съответното напрежение U_{DS} . Изходните и предавателните характеристики на j-FET много приличат на тези на биполярните транзистори (BJT – Bipolar Junction Transistor).

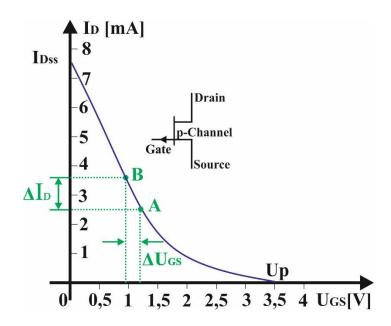
Предавателна и изходна характеристики на п ј-FET

В последните два чертежа е прието, че р каналният и п канлният ј-FET са абсолютно еднакви по електрически характеристики, само са противоположни посоките на токовете и полярностите на захранващите напрежения. Такива транзистори се наричат комплементарни (лат. complementum — допълнение). Такива двойки комплементарни транзистори (марките им са различни) се произвеждат както ВЈТ, така и FET, но получаването на еднаквост на характеристиките не е лесно и се налага последващ допълнителен подбор по двойки от съответните марки. Използването на комплементарни транзистори в схемотехниката дава лесно и качествено решение на някои схемотехнически проблеми, свързани най-вече с изкривяване на сигналите при усилване.

Ако разгледаме предавателната характеристика на j-FET (без значение кой от двата вида) и вземем две близки точки от нея, те ще определят нарастванията ΔU_{GS} и ΔI_{D} . Тези нараствания са винаги с противоположни знаци! Отношението $\Delta I_{D}/\Delta U_{GS}$ се нарича стръмност на предавателната характеристика и се означава с буквата S от англ. steepness — стръмност, или slope — наклон, склон, скат

$$S = \Delta I_D / \Delta U_{GS}$$
 (2)

То ще бъде винаги с отрицателен знак, който идва от несъществения факт – поляризацията на захранващите напрежения. Затова можем да вземем по абсолютна стойност.

Стръмност на предавателната характеристика на р ј-FET

Стръмността е важна характеристика на j-FET транзистора, защото тя определя усилвателните му свойства. Тя показва колко силно влияе управляващито напрежение U_{GS} върху изходната величина I_{D} . Дименсията на стръмността в SI е Сименс [S=A/V]. Но в практиката се използва по-удобната единица, която не е по SI - mA/V, тъй като токът I_{D} е от порядъка на милиампери, а напрежението U_{GS} е от

порядъка на единици волтове. Строго математически, стръмността не се определя с крайни нараствания, а с безкрайно малки, което се получава, когато т. В се приближава неограничено към т. А. Това означава, че стръмността е производната на теоретичния израз (1)

$$S = dI_D/dU_{GS} = -2I_{DSS} \left(1 - \frac{U_{GS}}{U_P}\right)$$
 3a $0 \le U_{GS} \le U_{DS}$ (3)

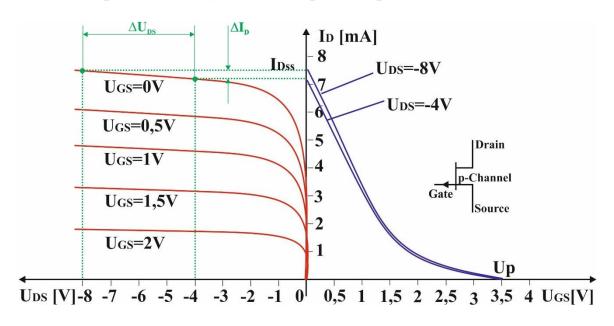
Оттук се вижда, че стръмността зависи от напрежението U_{DS} и е максимална, когато $U_{DS} = 0$, по-нататък намалява.

Ако разгледаме семейството изходни характеристики на j-FET (например на p j-FET) и върху една от семейството вземем две близки точки, те ще определят нарастванията ΔU_{DS} и ΔI_{D} . Отношението $\Delta U_{DS}/\Delta I_{D}$ има дименсия на съпротивление в SI и се нарича диференциално изходно съпротивление

$$R_{\text{\tiny M3X}} = \Delta U_{\text{DS}} / \Delta I_{\text{D}} \tag{4}$$

Знаците на нарастванията зависят от полярността на напрежението U_{DS} и посоката на тока I_D , което не е съществено, затова ги вземаме по абсолютна стойност (като положителни).

В началната част на изходната характеристика $R_{\text{изх}}$ има сравнително малка стойност, но в хоризонталния участък $R_{\text{изx}}$ рязко нараства.

Дефиниране на изходно съпротивление на j-FET

Сравнение между биполярните (BJT) и j-FET транзистори. Прилики и разлики при схеми "Общ емитер" и "Общ сорс".

Двата типа транзистори имат принципни разлики в устройството, но и някои прилики. По-лесно се запомнят, ако се направи сравнение между тях и се подчертаят приликите и разликите.

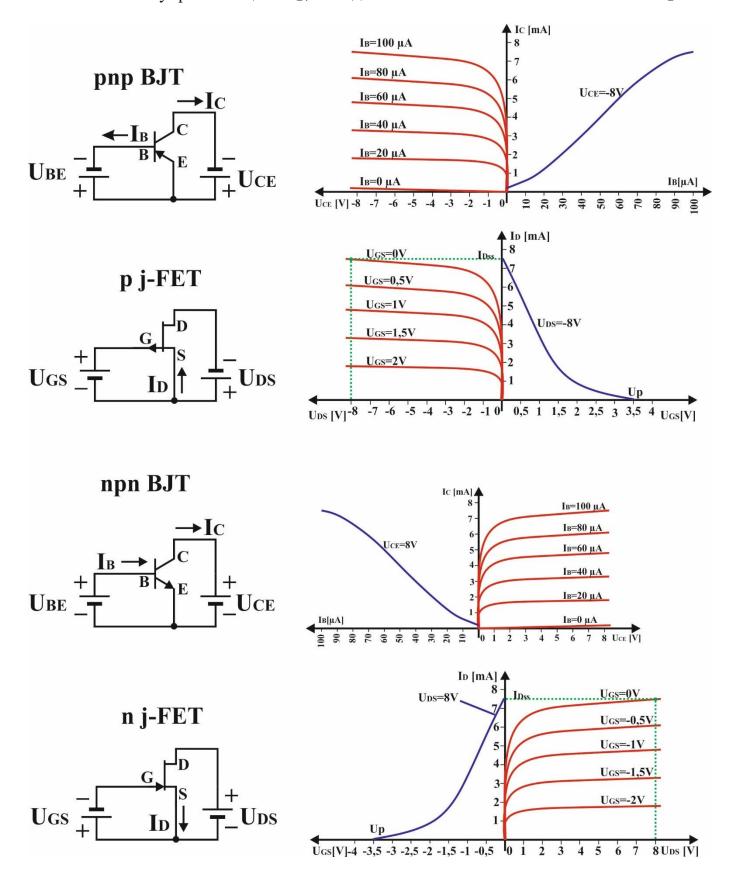
Прилики.

- 1. Изходните характеристики по двойки (p-n-p BJT/p j-FET и n-p-n BJT/n j-FET) си приличат. Отначало има стръмна част, където на малки изменения на съответното напрежение, съответства съществено изменение на съответния ток, а след това настъпва хоризонтална част, където при изменение на съответното напрежение, съответстващият ток почти не се изменя. Този факт се използва в схемотехниката за създаване на стабилизатори на ток и с единия и с другия тип транзистори.
- 2. Схемата на свързване "Общ емитер" при ВЈТ съответства на схемата на свързване "Общ сорс" при j-FET. При p-n-р ВЈТ/р j-FET полярностите на захранващите източници в изходната верига са еднакви и изходните токове втичат в общите електроди. При n-p-n ВЈТ/п j-FET полярностите на захранващите източници в изходната верига също са еднакви и изходните токове изичат от общите електроди.
- **3.** И при ВЈТ и при j-FET е възможно да се правят комплементарни двойки и те се правят.

Разлики.

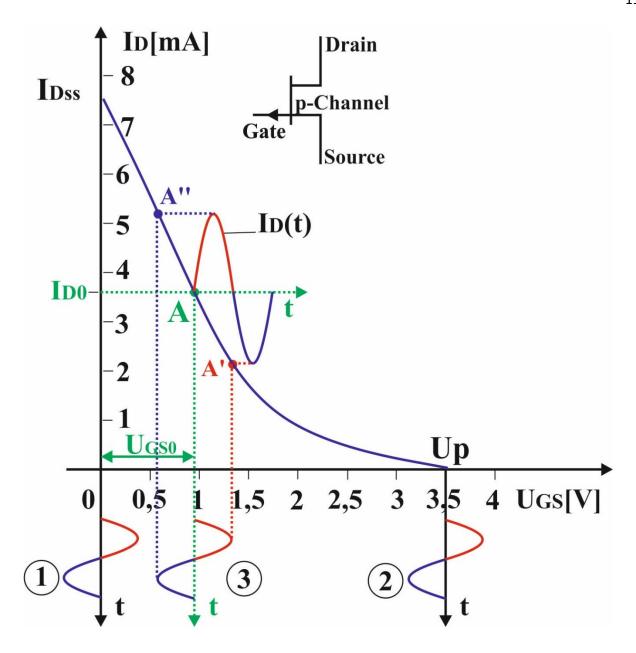
- **1.** Най-важната и съществена разлика е, че ВЈТ се управляват с ток, а j-FЕТ се управляват с напрежение. От тази съществена разлика следват още важни разлики:
  - входното съпротивление на j-FET е много голямо, а на BJT е сравнително малко;
  - във входната (управляващата) верига на ВЈТ тече управляващ ток (токът на базата), а във входната верига на j-FET не тече управляващ ток. Затова на ВЈТ се снема входна характеристика (зависимостта $I_B = f(U_{BE})$), а на j-FET такава характеристика не се дефинира, защото няма постоянен входен ток.
- 2. Управляващият електрод на ВЈТ е базата, а на j-FET е гейтът. Предавателните характеристики на двата типа транзистори имат принципна разлика. При нулево управляващо напрежение j-FET имат максимален ток на дрейна, а при нулево управляващо напрежение ВЈТ имат практически нулеви токове на колектора и базата.
- **3.** Стръмността на предавателната характеристика на j-FET има дименсия [mA/V], докато при BJT транзисторите стръмността на предавателната характеристика $\Delta I_C/\Delta I_B = \beta$ е безразмерна величина.
- **4.** За разлика от полярностите на изходните захранващи източници, полярността на входните, при двойките p-n-p BJT/p j-FET и -np-n BJT/n j-FET е различна.

5. В изходните характеристики на j-FET, най-горната характеристика съответства на нулево управляващо напрежение и по-долните съответстват на по-голямо управляващо напрежение по абсолютна стойност. В изходните характеристики на ВЈТ, най-горната характеристика съответства на най-големия управляващ ток I_B , а по-долните съответстват на по-малък ток I_B .

Сравнение между предавателните и изходните характеристики на p-n-p и n-p-n ВЈТ и р и n канални j-FET

С помощта на статичните характеристики много нагледно се обяснява едно от най-значимото за практиката приложение на транзисторите — усилване на сигнали. Сигналите са под формата на променящи се напрежения, или токове. В случая на j-FET, които се управляват с напрежение, ще разгледаме сигнала, подлежащ на усилване, като променящо се във времето напрежение u(t). То заема положителни и отрицателни стойности. За да могат да се усилват еднакво и едните и другите (да няма "дискриминация"), трябва да се вземат предварителни схемотехнически мерки. Идеята е да се направи така, че при подаване на сигнала за усилване u(t), нито положителната, нито отрицателната му част не трябва да попадат извън работната част на волтамперната характеристика. Те трябва да се усилят еднакво, което е гаранция за липса на изкривяване на информацията, която носи сигналът.

Илюстрация на процеса на усилване на р j-FET

За да може ј-FET да усилва правилно сигналите, трябва малко предварителна подготовка. Да предположим, че сигналът за усилване е синусоида (лат. sinus — изивка). Ако го подадем директно на гейта, напр. на р ј-FET (вариант 1), то положителният полупериод на синусоидата ще предизвика намаляване на I_D , но отрицателният полупериод ще доведе до подаване на напрежение в права посока на управляващия р-п преход, което е нарушение на нормалната работа на транзистора. Ако заедно със синусоидата подадем и напрежение Up (вариант 2), то положителният полупериод няма да предизвика изменение на I_D , а отрицателният ще предизвика увеличение. Няма равнопоставеност между двете половинки на синусоидата, в резултат на което, сигналът ще премине през транзистора изкривен. Единствено добро решение е вариант 3, когато заедно със синусоидата, на гейта на транзистора се подаде постоянно напрежение U_{GSO} . Тогава, ако синусоидата отсъства, през транзистора ще протече ток на дрейна I_{DO} .

Заедно с напрежението U_{GS0} той определя положението на т. А върху предавателната характеристика. Тази точка се нарича работна точка (англ. operation point), или точка на покой (англ. quiescent point, Q-point, quiescence - покой, неподвижност, quiescent – неподвижен, летаргичен). Напрежението U_{GS0} , посредством което се осигурява тази работна точка, се нарича англ. bias voltage (bias – предубеждение, смесване, склонност, предразсъдък и др.), но най-точните значения в случая са **предразполагам, склонявам**. Напрежението U_{GS0} , предразполага, склонява" транзистора да усилва правилно двата полупериода на сигнала.

В резултат на изменението на U_{GS} във времето, се получава изменение на тока I_D . Изменението на този ток може да се превърне в изменение на напрежението, ако на пътя на тока I_D се постави резистор (между дрейна и захранвашия източник U_{DS}). Тогава променящото се напрежение върху резистора ще бъде усиленият сигнал, който ще бъде с по-голяма амплитуда от входния. Този резистор се нарича товарен резистор и се означава с R_T или R_L (от load — товар, тежест, бреме). Отношението на амплитудата на изходния сигнал U_{HSXMAX} , към амплитудата на входния U_{BXMAX} се нарича коефициент на усилване по напрежение K_U и е безразмерна величина (число).

$$\bullet \qquad \mathbf{K}_{\mathbf{U}} = \mathbf{U}_{\mathbf{H}\mathbf{3}\mathbf{X}\mathbf{M}\mathbf{A}\mathbf{X}} / \mathbf{U}_{\mathbf{B}\mathbf{X}\mathbf{M}\mathbf{A}\mathbf{X}} \tag{5}$$

Постоянното напрежение U_{GSO} (bias voltage) може да се подаде от отделен източник (което е практически неудобно) или да се получи автоматично от тока на дрейна, чрез един резистор Rs, свързан последователно на сорса. За да не се променя това напрежение, когато се мени токът на дрейна, паралелно на този резистор се свързва изглаждащ пулсациите кондензатор с голям капацитет.

И. Построяване на опитните постановки.

За снемане на предавателната характеристика с помощта на online програмата Multisim, която беше обяснена в упражнение 5, се начертава следната схема на опитната постановка.

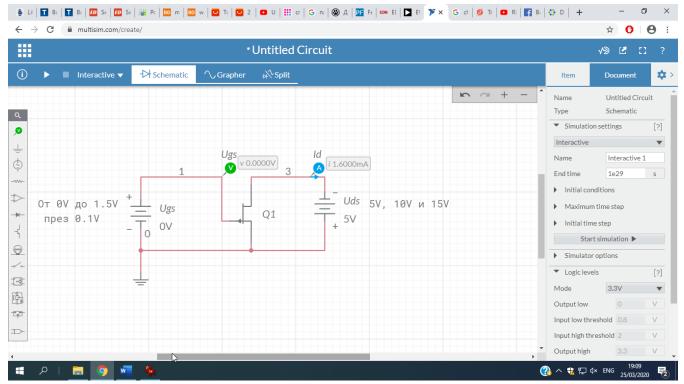

Схема на опитната постановка за снемане на семейства предавателни и изходни характеристики

Левият източник дава напрежението U_{GS} и така се преименува. По същия начин се преименува и десният източник, който дава U_{DS} . За снемане на семейството предавателни характеристики се попълват 3 таблици – всяка за съответното напрежение U_{DS} , което взема последователно стойностите 5V, 10V и 15V, както е написано на схемата. Това е параметърът на семейството предавателни хаактеристики. Източникът на U_{GS} (левият) последователно се променя от 0V до 1,5V през 0,1V в режим на стартирана симулация. Вариантът с постоянно напрежение на лявата батерия и потенциометър в този симулатор не работи добре. За всеки две съседни клетки от таблицата се изчислява стръмността S на предавателната характеристика по (2). В симулатора няма възможност да се избира марка на j-FET транзистора.

Предавателна характеристика $I_D = f(U_{GS})$ при $U_{DS} = 5V$ Ugs 0.1 0 0.2 0.3 0.4 0,5 0.7 0.8 0.9 1.2 1.3 0.6 1 1.1 1.4 1,5 [V] I_D 1,36 0,79 0.33 1.60 1,48 1,24 1.13 1,01 0,90 0,69 0,59 0,50 0.41 0,26 0.19 0.13 S -0.7-1.2-1.2-1.2-1.1 -1 -0.9-0.6 ıA/V]

	Про	едават	гелна	харан	стери	стика	$I_D=f($	(U_{GS})	при 1	$U_{DS}=1$	101	1				
U _{GS} [V]	0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5
	26	2.20	2.09	2.60	2.41	2.12	1 00	1 62	1 /1	1 10	1	0.92	0.65	0.50	0.27	0.26
I _D [mA]	3,6	3,28	2,98	2,68	2,41	2,13	1,88	1,63	1,41	1,19	1	0,82	0,63	0,50	0,37	0,26
S	-3.2		-3		-2.8		-2.5		-2.2		-1.	8	-1.5		-1.1	
[mA/V]																

Предавателна характеристика $I_D = f(U_{GS})$ при $U_{DS} = 15$ V

	1100	дава	Comme	Rupu	Kicpi	TOTTIN	и 1 D—	1(003	<i>i</i> npn	C D2-	-15 1					
Ugs [V]	0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5
I _D [mA]	5,60	5,09	4,60	4,13	3,68	3,26	2,86	2,48	2,13	1,80	1,50	1,22	0,97	0,75	0,55	0,39
S [mA/V]	-5,1		-4,7		-4,2		-3,8		-3,3		-2,8		-2,2		-1,6	

За снемане на семейството изходни характеристики се попълват 3 таблици – всяка за съответното напрежение U_{GS} , което взема последователно стойностите 0V, 0.5V и 1V. Опитната постановка е същата, но напрежението U_{DS} се изменя от 0 до 15V, като отначало е през 0.1V докато стане 1V, след това през 1V до 15V. За всеки две съседни клетки се изчислява Ruзх по (4).

Изходна характеристика $I_D=f(U_{DS})$ при $U_{GS}=0V$

изходна	ı xapa	актер	исти	ка I _D :	$=I(U_I$	os) np	$\mathbf{p}$ И $\mathbf{U}_{\mathbf{G}}$	_{iS} =UV	·							
Uds	0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1	2	3	4	5	6
[V]		,	,	,		·	·	·	·	-						
I_D	0															
[mA]																
Rизх																
$[\Omega]$																
Uds	7	8	9	10	11	12	13	14	15							
[V]																
I_D	0															
[mA]																
Rизх										='						
$[\Omega]$																

Изходна характеристика $I_D=f(U_{DS})$ при $U_{CS}=0.5$ V

изходна	і хара	актер	исти	ка 1D-	–1(OI	)S) 111	иос	is-u,.	) V							
U _{DS}	0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1	2	3	4	5	6
[V]		,	,	-		·	·	,	·	-						
I_D	0															
[mA]																
Rизх																
$[\Omega]$																
Uds	7	8	9	10	11	12	13	14	15							
[V]																
I_D	0															
[mA]																
Rизх		•								1 1						
$[\Omega]$																

Изходна характеристика $I_D=f(U_{DS})$ при $U_{GS}=1V$

				D				OD								
Uds	0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1	2	3	4	5	6
[V]		,		,	ŕ	,	,	,	,	,						
I_D	0															
[mA]																

Rи3x [Ω]												
Uds	7	8	9	10	11	12	13	14	15		•	
[V]												
$\mathbf{I}_{\mathbf{D}}$	0											
[mA]												
Rизх										•		
$[\Omega]$												

За наблюдаване на процеса на усилване в j-FET и определяне на коефициента на усилване, се начертава следната схема.

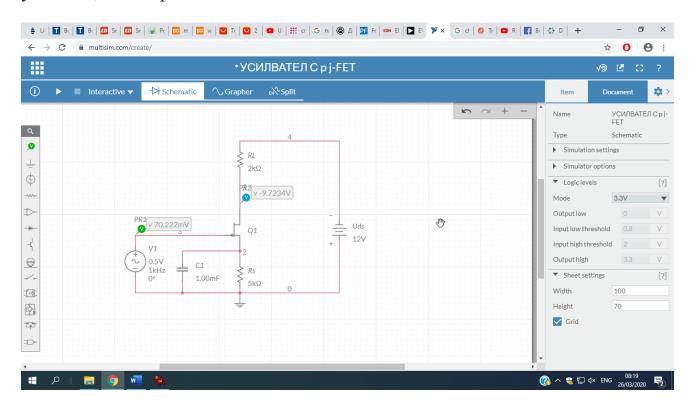
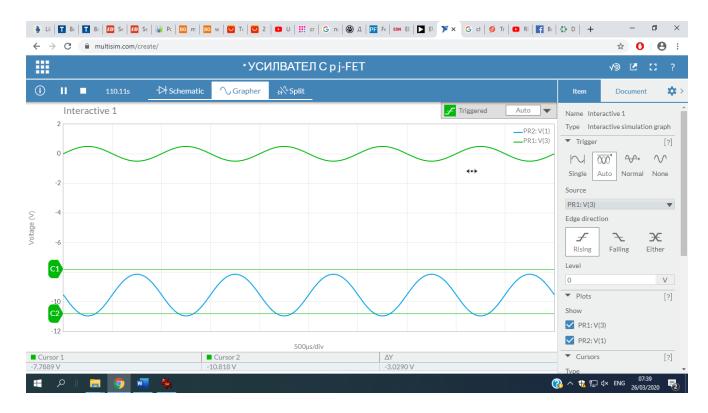

Схема за изследване на усилването на усилвател на сигнали с р j-FET

Захранващия токоизточник преименуваме на U_{DS} , съответно и резисторите във веригите на сорса и дрейна. Двата волтметъра са едновременно и осцилоскопи! Всеки от тях трябва да бъде захванат само за съединителен проводник! Можем да наблюдаваме графиката на напрежението в точката на присъединяване на волтметъра, като преминем от режим Schematic в режим Grapher. Осцилограмите се наблюдават в режим на работеща симулация.

Режим Grapher на симулатора

Настройките на осцилоскопа са следните:

Trigger: Auto

Source: PR1 (Probe 1 – Сонда 1)

Edge Direction: Rising

Level: 0V

Plots: PR1, PR2 (Отметки да показва и двата канала едновременно)

Cursors: Type Y Axis

Cursor 1: PR1 Cursor 2: PR1

Axes: Voltage (V)
Time/Div: 500 µs/div
Voltage: Minimum: -12 V
Maximum: 2 V

С помощта на двата курсора, които са конфигурирани да се движат вертикално (по Y), т. е да мерят напрежение, измерваме амплитудите на двете синусоиди. Генераторът подава на гейта на транзистора синусоида с амплитуда 0,5 V. Това можем да проверим, като захванем синусоидата с двата курсора във вилка така, че курсорите да се допират върху горните и долните и върхове. Най-долу се индицира кой курсор на какво ниво е по напрежение, а най-дясно долу се пресмята ΔY . Взето по абсолютна стойност това е двойната амплитуда. В литературата тя се отбелязва Upp — реак to реак. Половината на Upp е амплитудата на сигнала $U_{\text{ВХМАХ}} = \text{Upp/2}$. Амплитудата е винаги положителна величина! По аналогичен начин се измерва и амплитудата на изходния

променлив сигнал и се изчислява $U_{\rm H3XMAX}$. Коефициентът на усилване по напрежение $K_{\rm U}$ се изчислява по (5).

III. Задачи за изпълнение.

- 1. Снемете семейството предавателни характеристики на р j-FET транзистор в схема общ сорс за $U_{DS}=5~V,~10~V$ и 15 V. За всяка двойка точки от предавателната характеристика изчислете стръмността.
- 2. Снемете семейството изходни характеристики на р j-FET транзистор в схема общ сорс за $U_{GS}=0\ V,\,0.5\ V$ и 1 V.
- 3. Начертайте семействата предавателни характеристики, като изберете размера на чертожните полета и подходящи мащаби.
- 4. Начертайте схема на усилвател на напрежение в схема общ сорс и измерете коефициента на усилване по напрежение.

Разработил: хон. ас. инж. Георги Димитров